

หลุมขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี

แหล่งมรดกโลกแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง

คุณค่าโดดเด่นระดับสากล

แหล่งมรดกโลกแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง เป็นเนินดินสมัยก่อนประวัติศาสตร์ขนาดใหญ่ ตั้งอยู่ในพื้นที่เกษตรกรรม ตำบลบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ภาควะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย และอยู่ในลุ่มแม่น้ำโขง เนินดินแห่งนี้เกิดขึ้นจากการอยู่อาศัยของมนุษย์ มีลักษณะเป็นรูปวงรี ขนาดกว้าง ๕๐๐ เมตร ยาว ๑,๓๕๐ เมตร และสูง ๘ เมตร แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงได้มีการค้นพบเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๙ ซึ่งมีการศึกษาและขุดค้นโดยนักโบราณคดีทั้งชาวไทยและนานาชาติ การกำหนดค่าอายุทางวิทยาศาสตร์พบว่าแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงมีอายุ ๑,๔๙๕ ปีก่อนคริสตกาล เป็นแหล่งเกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ ผลิตเครื่องปั้นดินเผา และผลิตเครื่องมือโลหะสำริด แหล่งมรดกโลกแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงมีพื้นที่ทั้งหมด ๖๗.๓๖ เฮกตาร์ ซึ่งได้มีการขุดค้นทางโบราณคดีเพียงร้อยละ ๐.๐๙ ของพื้นที่ทั้งหมด

แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงเป็นแหล่งการตั้งถิ่นฐานและแหล่งฝังศพของมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ เป็นแหล่งชุมชนที่สำคัญในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการทำนาปลูกข้าว

ตั้งแต่ ๑,๔๙๕ - ๙๐๐ ปีก่อนคริสตกาล เป็นชุมชนเกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยที่เก่าแก่ที่สุดแห่งหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนมรดกโลก

วัฒนธรรมบ้านเชียงมีพัฒนาการมาจากสังคมสมัยก่อนประวัติศาสตร์และเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเกษตรกรรมที่ดำเนินมาจนถึงปัจจุบัน มีความเจริญด้านเกษตรกรรม การปศุสัตว์ และเทคโนโลยีในการผลิตเครื่องปั้นดินเผาและเครื่องมือเครื่องใช้สำริด หลักฐานทั้งหมดที่ค้นพบจากการศึกษาทางโบราณคดีไม่ว่าจะเป็นหลุมฝังศพ เครื่องปั้นดินเผา และเครื่องมือโลหะสำริด แสดงให้เห็นถึงความเจริญรุ่งเรืองและความซับซ้อนทางสังคมของชุมชนสมัยโบราณในแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง

คุณสมบัติตามเกณฑ์มรดกโลก

เกณฑ์ข้อที่ ๓ แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงเป็นศูนย์กลางวิวัฒนาการที่สำคัญของมนุษย์ ทั้งด้านวัฒนธรรม สังคม และเทคโนโลยี ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเริ่มต้นขึ้นที่แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง เมื่อราว ๑,๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาล และแผ่ขยายออกไปทั่วทั้งภูมิภาค

ความครบถ้วน

แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงเป็นเนินดินขนาดใหญ่ ที่พบหลักฐานการตั้งถิ่นฐานของชุมชนเกษตรกรรมยุคแรกเริ่มในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ที่ฝังอยู่ใต้ดินไม่น้อยกว่า ๒,๐๐๐ ปี การขุดค้นโดยนักโบราณคดีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติพบว่าพื้นที่แห่งนี้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งฝังศพในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่เริ่มมีการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ การทำเกษตรกรรม และการผลิตเครื่องมือโลหะสำริด ชันวัฒนธรรมสมัยแรกสุดกำหนดอายุได้ราว ๑,๕๐๐ ปีก่อนคริสตกาล ซึ่งแหล่งโบราณคดีแห่งนี้มีลำดับชั้นทางวัฒนธรรมต่อเนื่อง ๓ สมัย แสดงให้เห็นถึงการทำเกษตรกรรมในภูมิภาคที่มีการทำนาข้าวแบบท่อน้ำ มีการเลี้ยงสัตว์ประเภท วัว ควาย หมู และไก่ ซึ่งเป็นวิถีชีวิตของชุมชนเกษตรกรรมสมัยหินใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ชันวัฒนธรรมแต่ละสมัยของแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงได้พบเครื่องปั้นดินเผาที่มีลวดลายและสัญลักษณ์ที่แสดงให้เห็นภาพการเลี้ยงสัตว์และพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสมัยโบราณ หลักฐานทางโบราณคดีในแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง เช่น ภาชนะดินเผา มีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง นอกจากนี้ยังมีหลักฐานที่แสดงให้เห็นถึงการเป็นแหล่งผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตและเครื่องประดับที่ทำจากโลหะสำริดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งชันวัฒนธรรมในลำดับต่อมาได้พบว่ามีมีการเปลี่ยนแปลงการผลิตเครื่องมือโลหะจากสำริดไปเป็นเครื่องมือเหล็ก อันเป็นลักษณะของแหล่งเกษตรกรรมในช่วงสมัยกึ่งก่อนประวัติศาสตร์

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในช่วงศตวรรษที่ ๕ ทำให้มีการละทิ้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัยไปชั่วคราวและเป็นการสิ้นสุดสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่แหล่งโบราณคดีแห่งนี้ อย่างไรก็ตาม ระบบนิเวศของ

แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงได้มีการเข้ามาอยู่อาศัยอีกครั้งในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๘ โดยเกษตรกรที่ทำนาแบบท่อน้ำซึ่งอพยพมาจากแถบแม่น้ำโขง ปัจจุบันแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงยังคงรักษาความครบถ้วนของสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศวิทยาของภูมิทัศน์ที่แสดงถึงวัฒนธรรมเกษตรกรรมของการปลูกข้าวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความครบถ้วนของแหล่งมรดกโลกแห่งนี้ มีความต่อเนื่องของลำดับชั้นทางวัฒนธรรมที่พบจากการขุดค้นทางโบราณคดี ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย แหล่งฝังศพ และการประดิษฐ์เครื่องมือเครื่องใช้ เมื่อราว ๒,๐๐๐ ปีมาแล้ว เป็นจุดกำเนิดและพัฒนาการของการทำนา เลี้ยงสัตว์ และเทคโนโลยีการผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ในภูมิภาคแห่งหนึ่งของโลก

ความแท้

ความแท้ของแหล่งมรดกโลกแห่งนี้เชื่อมโยงกับความครบถ้วน ผลการศึกษาการกำหนดค่าอายุทางวิทยาศาสตร์จากห้องปฏิบัติการนานาชาติเป็นที่ยืนยันถึงความแท้ด้านอายุสมัยของแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงที่สอดคล้องกับลำดับชั้นทางวัฒนธรรมที่ได้จากการขุดค้นทางโบราณคดี นอกจากนี้ การศึกษาเปรียบเทียบโบราณวัตถุที่พบจากการขุดค้นยังสามารถยืนยันถึงความสัมพันธ์ของแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงกับพื้นที่อื่น ๆ ในภูมิภาคได้อีกด้วย ผลจากการการศึกษาทางโบราณคดีได้รับการตีพิมพ์และเผยแพร่อย่างกว้างขวาง รวมถึงการนำเสนอผลการศึกษาของนักวิชาการในการประชุมนานาชาติต่าง ๆ ผลจากการขุดค้นทางโบราณคดีในปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เป็นการยืนยันถึงความแท้ของแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง และทำให้แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงเป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้น รวมถึงการศึกษาความสำคัญของแหล่งกำเนิดและพัฒนาการทางวัฒนธรรมของการทำนาข้าวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพิ่มเติมขึ้นอีกด้วย

เนินดินของแหล่งโบราณคดีบ้านเชียง ยังคงมีขนาดใหญ่และไม่ได้รับความเสียหาย ในระหว่างการขุดค้นทางโบราณคดีได้มีการป้องกันการเสื่อมสภาพ การโจรกรรม หรือการทำลายอื่น ๆ เป็นอย่างดี ดังนั้นความแท้ที่ค้นพบในแหล่งโบราณคดีแห่งนี้ ได้รับการบันทึกและสามารถค้นคว้าได้โดยง่ายผ่านการศึกษาวิจัยของนักวิชาการชาวไทยและนานาชาติ การขุดค้นในพื้นที่แหล่งมรดกโลกเป็นไปตามมาตรฐานทางวิชาการระดับสากล และยังคงมีพื้นที่ภายในแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงที่ยังไม่ได้รับการขุดค้น ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการสงวนไว้เพื่อการศึกษาในอนาคตและยืนยันถึงความแท้ของแหล่งมรดกโลกแห่งนี้

ลักษณะภูมิทัศน์พื้นที่เกษตรกรรมของแหล่งโบราณคดีบ้านเชียงแสดงถึงความแท้ที่ยังคงรักษารูปแบบประเพณีทางเกษตรกรรมอย่างต่อเนื่อง ประชาชนในปัจจุบันยังคงอาศัยอยู่อย่างต่อเนื่องบนเนินดินที่ล้อมรอบด้วยทุ่งนาและตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำทางธรรมชาติ แหล่งโบราณคดีนี้มีความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่ต่ำ อีกทั้งยังมีการทำเกษตรกรรมปลูกข้าวและเลี้ยงสัตว์ จึงทำให้นักวิชาการและผู้เยี่ยมชม

แหล่งโบราณคดีบ้านเชียงสามารถเปรียบเทียบหรือจินตนาการถึงการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ได้

ที่มาข้อมูล : <https://whc.unesco.org/en/list/575>

ที่มาภาพ : <https://thailandtourismdirectory.go.th/assets/upload/2017/12/28/20171228e798be877c9272f7688423b77b3e5ce8144036.jpg>

แปลและเรียบเรียง โดย ญัจริณี พร้อมวงศ์

ตรวจและปรับแก้ โดย ดร. ภัทรวรรณ พงศ์ศิลป์